

ABONAMENTUL :
 Pe un an . . . 80.— Cor.
 Pe jumătate an . . . 40.—
 Pe 3 luni . . . 20.—
 Pe o lună . . . 7.—
 Pentru România și străinătate :
 Pe un an . . . 100 franci
Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și **ADMINISTRAȚIA**
 Strada Zrinyi Nr. 1 a.

INSERTIUNILE
 se primesc la administrație.
 Mulțumite publice și Loc
 deschis costă șirul 1 Gor.
 Manuscrisurile nu se în-
 napolază.

Demonstrații sângeroase contra Românilor în Arad.

Pogromul Ungurilor contra Românilor. — Morții neamului: aproximativ 20 morți și 40 răniți. — Drapelele ententei sfâșiate și călcate în picioare. — Șoferul lui Berthelot rănit. — Neliniște și nesiguranță în oraș. — Răspunsul ententei la vandalismul de ieri.

Românii au presărat flori în calea generalului Berthelot, iar Ungurii, la reîntoarcerea lui spre gară, i-au stropit calea cu sânge românesc.

Românii au sărbătorit cu avânt în suflet, în haine de sărbătoare, cu gândul și mâinile curate, fără arme; Ungurii și-au scaldat în sânge românesc, cu vârf și indesat, după un plan înainte pregătit, ura lor de veacuri și dorul lor de răzbunare.

Nu s'au mulțumit cu insultele zilnice la adresa tricolorului românesc, a steagurilor românești de pe edificiile, cu atacurile de stradă împotriva Românilor și a caselor private, nu s'au mulțumit nici cu încercarea de Vineri seara de a desarma garda românească, ci aveau o sete sălbatică de sânge românesc.

Ieri, plini de invidie și de ură pentru primirea frumoasă a generalului Berthelot și pentru intrarea în triumf românesc a unui general francez, Ungurii — cari la gară au avut tupeul să declameze înaintea generalului, că nu există popor, care să fie asuprit atât de mult ca Ungurii pe acest pământ — Ungurii aceștia au aranjat un adevărat pogrom aziatic în contra tot ce-i românesc.

Renumiții gardiști unguri republicani, polițiștii câți au fost în Arad — toți au aținut calea înarmați, Românilor pașnici, țaranilor, cari erau în drum spre satele lor. Din porți, de după stâlpi, din case și-au vărsat gloantele în trupurile românești. Iar după cei ce alergau să se scutească, au început adevărată vânătoare. Bande înarmate — scrâșnind din dinți — cutreerău străzile luând pretutindeni tricolorul românesc de pe edificiile și călcându-l în picioare.

Au puscat înaintea casei dr. Pop, au spart ferestrele și dacă familia dr. Pop era acasă, cine știe ce i-s'ar fi întâmplat. Unde numai au putut, au depărtat inscripțiile românești, au desarmat toate companiile gardei românești, au nimicit toate documentele și au devastat tot ce le-a stat în cale, după ce timp de o oră au ținut sub adevărat asalt edificiul gardei din Piața Ferenc. Au pătruns în seminarul românesc, unde au maltrat sentinela și au început a devasta. Patrule după patrule umblau pe toate străzile după Români, așa încât familiile românești din Arad se așteptau la pogrom și în casele lor private.

Cu oarda sălbatică care a inscenat pogromul, s'a identificat și a jubilat cea mai mare parte a populației ungurești.

Suntem adânc scârbiți de sălbătăcia Maghiarilor; nespun ne doare noua jertfă ce a trebuit să aducem, dar suntem ferm convinși că sângele Românilor nu s'a vărsat în zadar. Sus e mâna lui Dumnezeu și în Arad a fost și generalul Berthelot, care a văzut acum, cu

ochii săi, ceace știa despre suferințele noastre de veacuri.

Întâia cunoștință ce a făcut-o cu Maghiarii a fost demnă de istoria Ungariei, pe care o cunoaște și salutul acesta îl va duce și Ententei, pentru că demonstrația a fost îndreptată și împotriva drapelelor ententei pe care le-au rupt și împotriva lui Berthelot, pe care Ungurii l-au fluerat.

Sângele românesc vărsat în Arad cere o dreaptă răsplătire!

INAINTEA OTELULUI CRUCEA-ALBĂ.

Sosirea lui Berthelot.

Berthelot a fost dus de Români în triumf la otelul Crucea albă, unde au avut loc recepțiile. Publicul se postează în ordine în fața otelului, stegarii — cu steagul românesc și cu steagurile ententei — se așează la intrare, în două rânduri. În decursul recepțiilor publicul cântă cânece naționale și aclamează pe Berthelot, Ententa și România-mare. Totul avea înfățișarea unei sărbătoriri pline de demnitate.

Incep demonstrațiile.

Maghiarii n'au primit cu ochi buni bucuria sinceră a Românilor și inscenează tumult. Aduc un steag tricolor, cu emblema Ungariei, cine știe de la care oficiu și se îmbulzesc înaintea intrării dela Crucea-albă. Aici demonstrativ încep să cânte, mai bine zis să sbiere cântări ungurești: cântarea lui Kossuth, himnului și altele. Românii cântă și ei Deșteaptă-te Române. Era un zgomot mare și un domn apare spunând, că generalului Berthelot nu-i place zgomotul. La aceasta Românii tac, lăsându-i pe Unguri să strige cât îi va lua gura. Aceștia acum voiau cu tot prețul să doboare la pământ steagul românesc. Plesnind pe oameni în dreapta și stânga, cu steagul lor, pe care fâlfâindu-l, din negrije l-au umplut de noroiu, cei din nemillocita apropiere au împins dela ei steagul unguresc, ca să nu-i umple de noroiu, dar nu l-au rupt. S'a făcut tumult, în care însă n'a fost nici o subă românească; în jurul steagului maghiar au fost numai Unguri, oameni, cari după îmbrăcăminte arătau a fi măestri. Aceștia cu steagul lor pornesc înainte spre strada, Zrinyi, până înaintea intrării dela banca Első—Aradi —, ca să apară din nou în mijlocul unor adevărate urlături. În timpul acesta se dau în vânt câteva împușcături și o parte a publicului intră în otelul Crucea albă. Ungurii încep să-și facă mendrele.

Martori oculari

al celor întâmplăte înaintea Crucii albe și a băncii întorcându-se spre casă, în colțul străzii Veitzer au auzit pe un domn străin (ungur) care explica — în limba maghiară — unei grupe cele întâmplăte: „Nu Românii au ata-

cat steagul maghiar, ci ei de ei ca să Provoace scandalul”. Steagul oficios, cu emblema, răsarirea ca din pământ a miilor de gardiști maghiari arată, că avem la mijloc o demonstrație, pregătită cu plan de mai înainte.

Maltratarea funcționarului dela C. R. F.

Lângă prăvălia lui Klein privia la mulțimea românească și funcționarul superior dela C. F. R. din suita lui Berthelot. Ungurii inscenând scandalul, nu l-au cruțat nici pe dsa, ci l-au trântit la pământ și i-au umplut de noroiu uniforma. Abia a putut pătrunde în otel și de aici apoi cu greu și-a făcut cale să meargă la gară.

Ieșirea lui Berthelot.

Între aceste recepțiile s'au stârșit, Generalul Berthelot — care a fost incunoștințat despre tulburările inscenate de Maghiari — apare majestos și liniștit, par'că nu s'ar fi întâmplat nimic. A fost impunător. Românii îl aclamă, generalul urcă în automobil, Maghiarii — cu steagul lor — încunjură automobilul. Din mijlocul urletelor se desfund bine șuerăturile Ungurilor din ferestile și de pe terasa dela cafeneaua Városi. Aceasta a fost muzica, prin care și-au luat adio dela generalul Berthelot. Automobilul a stat încă mult — pare-mi-se — nu s'a putut mișca din cauza Maghiarilor. După aceea s'a luat drumul spre str. Deák Ferenc, în mijlocul huiduielii gloatelor maghiare.

POGROMUL INCEPE.

Plecând automobilul lui Berthelot, o parte din ceata Ungurilor a luat-o pe strada Deák Ferenc, în frunte cu steagul cu care au inscenat pogromul, spre casa dlui Dr. St. C. Pop.

Banderiul de țărani pleacă cu steagurile românești, în rând de patru, în perfectă ordine spre motor, care avea să-i ducă acasă în satele din jur, de unde veniseră cu suflete avântate. Trecuse banderiu de biserică Minorților, când ceata de Unguri ce rămăsese înaintea otelului Crucea Albă — ceata la care se mai alăturară adunătură din toate părțile — se ia după banderiu. Dinspre monumentul „Sfântul Treimi” venia chiar o grupă de soldați și polițiști, toți înarmați, trimiși dela casa orașului. Grupa aceasta înarmată se pune în fruntea tumultului și cu puteri unite se năpustesc acum spre banderiu românesc, ce mergea liniștit. Deodată se aud niște pușcături și gloantele venite din puștile dela spate pătrund în carne vie, subele se roșesc de sânge și un țăran cade mort înaintea cafenelei „Central”.

În același timp din strada Salac (unde e cafeneaua Central) năvălește o altă grupă de soldați unguri și cu un steag unguresc le atin Românilor calea.

Gardiștii români, cari veniau dinspre casa orașului, văzând primejdia în care au ajuns Românii, au dat salve în vânt, făcând prin acestea atenție pe Români și peste tot tumultul, să se împraștie.

Înainte nu puteau merge, din urmă veniau mereu gloantele, — au luat-o respirații unii în stânga, alții în dreapta. Polițiștii și soldații unguri, postati în fața cafenelei central, pe celalalt trotuar, pușcau de după trăsuri, arbori, stâlpi și de sub porți asupra celor ce-și căutau scut în cafeneaua Central, ori spre str. Salac. S'a puscat chiar și din balcon și ferestri, — ba și din palatul comitatului. Ferestrele cafenelei Central încă poartă urmele acestor pușcături.

Ceilalți bieți Români, cari au apucat-o pe străzile ce duc spre parcul dela țărnuț Mureșului, au fost pușcați dela spate de soldați și polițiști ieșiți

la repezeală din casa oraşului. Cu adevărat plan strategic au atînat toate cărările, ca străzile pe unde avea să treacă Berthelot să abureze cât mai mult sânge românesc. Martori oculari au fixat toate acestea şi ei au declarat din cuvânt în cuvânt: „Puşcau după bieţii Români, ca după iepuri!”...

Ieri după amiază erau încă foşii de sânge românesc străzile, unde Ungurii au puşcat în bieţii Români, cari n'aveau nici vină, nici arme.

Un monument ridicat în acel loc va spune lumii culte despre un proğrom săvârşit de Unguri în 16 (29) Decembrie, în preajma conferinţei de pace.

Morţii neamului. —

Jale naţională.

Nici aproximativ nu putem şti cât de mare este numărul morţilor noştri cu acest prilej. Unii Români au fost luaţi la ochi în uliţa Salacz către Murăş, pela palatul cultural, iar alţii pela staţiunea motorului electric, gara principală şi în alte părţi ale oraşului. Se vorbeşte de 20 morţi şi 40 răniţi. Ziarele ungureşti vorbesc de abia 5 morţi.

Rugăm satele din jur să ne informeze precis despre morţii ce l-au avut la Arad.

Nu ştim dacă Sărbii din cetate s'au alăturat ori nu campaniei de vânatoare contra Românilor pornită de Ungurii rabişti. Dar martori oculari ne asigură că da, şi ei au tras salve de pe malul celalalt al Murăşului asupra şubelor albe ce şi-au căutat scăparea apucând malul Murăşului.

Declarăm pe toţi Români fulgeraţi ieri de glonte duşman şi cari şi-au dat suflarea — de morţi ai naşunii.

Iubiţilor morţi! Tu Nicolae Barna din Covăsinţi şi ceilalţi tovarăşi ai tăi cari fără arme aţi venit la Arad ca să vă arătaţi iubirea faţă de un general al naşunii sore franceze, şi vi s'a luat pe nedrept viaţa, din partea unor irresponsabili, ierfaţi-ne şi durmiţi liniştiţi somnul de veci, căci dorinţele noastre ca să se împlinescă visul de aur al neamului este aproape de împlinire.

Demonstraţiuni şi violenţe în faţa casei d. dr. Şt. C. Pop.

După demonstraţiunea aranjată de maghiari cu intenţie, înaintea otelului Crucea Albă, un tumult, soldaţi şi civili, mulţi pierdevară, laolaltă cam 200 de inşi au mers cu mare tambălău, injurând şi puşcând, înaintea casei dlui Dr. Şt. C. Pop; au voit să rupă steagul român, dar cei 5 bravi gradişti români din poartă au apărât onoarea steagului, fiind gata mai bine să moară, decât să cedeze. Din multime au puşcat asupra steagului, au spart cu bastoane şi patul puştilor ferestile casei dlui Dr. Şt. C. Pop, apoi cântându-şi Kossuth-nota au plecat cu lozinca LA ARME ÎN CAZARMĂ. Abia cinci minute după depărtarea mulţimii turbate, un automobil elegant s'a oprit înaintea porţii şi din el a sărit sprinten GENERALUL BERTHELOT, adjutanţi săi şi preşedintele consiliului naţional român d. dr. Iustin Marsieiu.

Dna dr. Pop şi familia se aflau atunci într-o stare disperată, care a stărnit adâncă emoţiune în inima nobilă a generalului Berthelot. Prin salonul, ce-si avea uşa deschisă, cum era cu ferestrele sparte, vântul de iarnă plângea alături cu cei cari mai adineauri erau în primejdie. Adjutanţii d. general, trişti aruncau doar priviri compătimitoare spre salon, şi-si fumau nervos țigaretile în coridor. Aruncau din când în când priviri de dispreţ spre stradă, de unde se auzea încă desluşit urletul mulţimii, iar focul de arme era viu. D. general Berthelot, după 15 minute, s'a urcat din nou în automobil cu sulta, şi a plecat spre episcopia română. D. GENERAL BERTHELOT A VĂZUT CU OCHII, ACEEA CE STIA DEMULT!

Redactor responsabil: Dr. Sever Miclea

INSULTAREA STEAGURILOR ENTENTEI.

În clipa în care au început împuşcăturile înaintea cafenelei Central, stegarii noştri au căpatat refugiu în otelul Central. Aici au căutat loc sigur, unde să aşeze steagurile ententei. Numai Dumnezeu ştie cum au scăpat ei cu viaţa, căci edificiul otelului a fost împresurat de gloate. Gardişti maghiari au căutat în toate colţurile după steaguri. Le-au aflat pe urmă şi cu nemai pomenită furie le-au făcut bucăţi. Steagurile Franţei, Angliei, a Statelor Unite, Italiei... au fost rupte şi călcate în picioare.

Vânatoare de oameni.

La 10 ore şi 15 m. toţi acei soldaţi, cari făcuseră demonstraţia din faţa otelului Crucea albă, casei dr. Şt. C. Pop — numai parte armată, — acum se aflau deja toţi înarmaţi provăzuţi cu câte 50 de cartuşe, cari au năpădit apoi toate străzile căutând nod în papură „tricolorul românesc, cuvântul românesc, portul naţional românesc, ţăranii români”. Tot drumul lor glorios până către ora 1 d. a. a fost evidenţiat prin urlate infernale şi continue puşcături. Şi damele maghiare şi jidance, pretutindeni salutau această explozie a furiei nebune, cu fâlfâieri de batiste din ferestrele palatelor.

S'au înscenat bătăi groaznice. Bieţii noştri Români, nermarmaţi, au rămas pradă furiei bestialilor înarmate cu mitraliere şi puşti. Dinaintea morţii toţi căutau scăpare, dar porţile palatelor şi caselor au rânjit sinistru şi cinic de faţa bieţilor oameni înspăimântaţi şi nevinovaţi. Cu atât mai vărtos erau însă deschise ferestrele palatelor, de unde feţele zâmbitoare ale damelor îmbrăcate în haine de sărbătoare. Ūrmăreau cu viu interes dezvoltarea minunată a proğromului.

Seara la cinci ore a fost lansată ştirea, că după şase ore intră în vigoare statariul. Nimeni n'are voie să umble pe stradă. Telefonul n'a funcţionat, oamenii încă nici azi nainte de amiază nu se prea arată.

Vandalism în seminar.

Ieri între orele 1—2 o ceată de gardişti maghiari — după cum suntem informaţi — dintre gardişti dela scoala izraelită vecină — a invadat seminarul nostru diecezan, pentru a desărma sentinela gardei naţionale române, ce păzea seminarul. Au bătut şi mârşat pe gardistul Andreica şi după aceea au început devastarea. Sub pretextul, că în seminar ar fi arme şi muniţie au spart uşile. Uşa dela cancelaria direcţiunii şi locuinţa directorului au făcut-o tândăre cu baionete şi patul puştilor. Abia întărvenirea directorului a putut împiedca devastarea bibliotecii şi a muzeelor. Au restituit actele direcţiunii şi au furat sigilul institutului.

La retragere au tras foc asupra locuinţei păr. Cornel Lazar şi a casei dnei Vasilon din apropierea seminarului.

Şoferul dlui general Berthelot rănit.

Ca semnul cel mai evident al tulburărilor de eri, că sângeroasa manifestaţie n'a fost numai incidentală şi numai contra Românilor, ci şi contra Ententei o adevereşte faptul trist, că şoferul d. general Berthelot, a fost rănit la mână, dovadă, că şi d. general a fost luat la ţintă şi a fost doar o minune a prevedinţei că d. general a rămas neatins.

Stăsierea steagurilor româneşti.

Steagurile româneşti de pe edificiile noastre publice, de pe faţada caselor româneşti, au fost în decursul unei ore toate îndepărtate. Mai în urmă a dispărut steagul românesc de pe frontispiciul locuinţei d. dr. Şt. C. Pop, după desarmarea bravilor gardişti de acolo. Steagurile româneşti dela edificiile comitatense, au fost aruncate din balcoane, în tina drumului, au fost rupte în bucăţi şi apoi călcate în tină. La librăria „Concordia” nu s'au mulţumit numai cu necinstirea sfântului nostru tricolor, ci au rupt firma librăriei, cu patul puştilor au strămbat şi au spart storurile de fier, încât prăvălia azi a rămas închisă, neputând fi ridicate storurile.

Vârtoare după oficerii români.

Pe strada Wesselényi locuieşte familia Buttea, unde s'au refugiat 3 oficerii români. Între ei loc. Ciorogariu, sublocot. Ciorogariu şi Ambruş. După 11 ore a intrat în casă o patrulă de azerişi halál gárda şi cu ameninţări au maltratată şi au pretins să fie daţi oficeii români. Au făcut perchiziţiile în locuinţă şi au dus de acolo armele ce se aflau. După sublocot Ambruş au aranjată oformală vânatoare. A scăpat numai sărind gardurile dela o casă la cealaltă în haine de ţăran. Deasemenea şi fraţii Ciorogariu.

A sediul din piaţa Francisc.

După îngrozitoarea vânatoare de oameni, cam 120 de soldaţi maghiari, între ei mulţi din „halál gárda” (garda de moarte) au mers în faţa palatului din piaţa Francisc, unde se aflau birourile comandamentului gardelor naţionale şi fără nici o sormaţiune au început un foc îngrozitor de puşti şi de mitraliere, asupra edificiului. Mai în urmă au somat pe gardişti de acolo, să se predee, ceea ce au şi făcut, fără cea mai mică rezistenţă. Au predat toate armele şi muniţia ce se afla acolo. Văzându-se Maghiarii mulţi şi tari faţă de câţiva oameni paşnici — au dat navală în încăperile edificiului, au devastat cu sălbătăcie fără păreche, toate actele oficioase, toate mobilele. După cum suntem informaţi, oficiul azi va fi predat din nou gardei naţionale române.

Ezt akartuk.

Românii, cari s'au nimerit în apropierea cafenelei Városi, n'au înţeles la început ce va să zică vorbele unui locotenent ungur: „Majd rendezünk mi is mindjárt valamit!”, au înţeles însă mai târziu trista realitate, după ce a venit ceata de Unguri şi s'a executat proğromul plănuţit înainte. Sângele vărsat ar trebui să mustre conştiinţa multor funcţionari.

Mulţi Români au auzit glasuri ungureşti: „Ezt akartuk!” — Şi-au spus ei inşişi verdictul. Şi în faţa minciunilor gazetelor ungureşti, susţinem adevărul scris de noi.

RĂSPUNSUL ENTENTEI LA VANDALISMUL MAGHIAR DE ERI.

Azi la 30 Dec. d. a. la 5 ore trupe entente vor intra în Arad. Dinspre Ardeal sunt în drum două regimente româneşti.

(Ştire telefonică primită din Sibiu.)

PRO DOMO.

Evenimentele grave ale zilei de ieri au creat o stare de lucruri insuportabilă. Liniştea şi siguranţa publică sunt primejduite, populaţia este extrem de agitată. În toate părţile oraşului umblă detaşamente de soldaţi de capul lor şi salve continue ne străbat la urechi.

Publicul românesc va înţelege de ce ziarul nostru apare de data asta numai în două pagini. Personalul culegătorilor, cel dela maşinile de tipărit şi dela expediţie refuză să lucreze peste noapte, iar timpul de zi nu este suficient pentru apariţia Românilor în cele peste 12 mii de exemplare.

Până la restabilirea completă a ordinii ne vedem siliţi să sistăm apariţia ziarului Românilor, aruncând toată răspunderea pentru tulburările de stradă asupra celor ce le-au provocat.

Noi, Românii suntem popor paşnic, niciodată n'am tins la despoierea altor neamuri de libertăţile ce li-se cuvin. Niciodată n'am ales arma teribilă a masacrelor de stradă ca să ne eluptăm drepturile. Şi să fie siguri Ungurii cari eri au mânjit cu sânge sărbătoarea noastră, că în butul tuturor atentatelor, brutalităţilor şi vărsărilor de sânge, poporul român nu-i capabil de răzbunare şi postulatele vieţii publice maghiare n'au să sufere nimic în situaţia politică schimbată.

Apelem însă la simţul de dreptate al poporului maghiar ca să curme cu fărâdelegile căci pătează prestigiul lui în faţa lumii întregi.

Rugăm publicul românesc să aştepte liniştit şi plin de încredere ceasul restabilirii complete a ordinii publice. ROMÂNUL.

Notă redacţională. Întreg materialul despre primirea anunţătoare a generalului Berthelot din partea Românilor din Arad şi jur. cules gata, a fost scos din pagini neîncăpând în nrul acesta.

Editor responsabil: Aurel, Rusu.